

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ДЕНИСЕНКО Надія Валеріївна

УДК 811.111'255.4

**ВІДТВОРЕННЯ ЕМФАЗИ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНІХ
ПЕРЕКЛАДАХ**

Спеціальність 10.02.16 – перекладознавство

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та практики перекладу з англійської мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор
КАРАБАН В'ячеслав Іванович, Інститут
філології Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка, професор кафедри
теорії та практики перекладу з англійської
мови

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор
ДЕМЕЦЬКА Владислава Валентинівна,
Інститут іноземної філології Херсонського
державного університету, завідувач
кафедри теорії та практики перекладу
з англійської мови

кандидат філологічних наук, професор
Гладуш Надія Федорівна,
українсько-американський
гуманітарний інститут
"Вісконсинський міжнародний
університет (США) в Україні",
проректор з наукової роботи

Захист відбудеться 27 жовтня 2011 року о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.11 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці ім. М. Максимовича за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зал №12.

Автореферат розісланий « » вересня 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради Д 26.001.11

к. філол. н. Л. В. Клименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Одним із найважливіших питань сучасного перекладознавства є вирішення проблеми перекладної адекватності, співвідношення смислу вихідного та цільового текстів і мовленнєвих засобів, які виражають цей смисл. У межах цих проблем значної ваги набуває питання про відтворення значень емпатичних мовних елементів, які є невід'ємним складником авторської стилістики. Наша дисертація присвячена дослідженню способів відтворення емпатичності англійських художніх текстів в українському перекладі. Важливість такого дослідження зумовлена необхідністю вирішення як теоретичних, так і практичних проблем художнього перекладу.

На різних етапах формування перекладацької думки на проблему перекладу художнього тексту звертали свою увагу дослідники в галузі перекладознавства, серед яких слід зазначити Л. С. Бархударова, Є. В. Бреус, В. В. Виноградова, Г. Гачечиладзе, Д. І. Єрмоловича, Т.О. Казакову, В. І. Карабана, О. І. Клішина, В. М. Комісарова, Л. Л. Нелюбіна, Я. Й. Рецкера, О. В. Федорова, О. О. Фірсова, О. Д. Швейцера та ін. Надзвичайно вагомий внесок у теорію художнього перекладу зроблено українськими вченими Р.П. Зорівчак, М.О. Новиковою, Л.В. Коломієць, В.В. Коптиловим, І.В. Корунцем, О. М. Фінкелем, О.І. Чередниченком. Їхні дослідження разом із розвідками перекладознавців інших країн – С. Баснет, С. Влахова, І. Левого, А. Лефевра, А. Поповича, А. Федорова, С. Флоріна, К. Чуковського та ін. – є міцним фундаментом для подальшого розвитку цієї науки.

Новітні дослідження в цій галузі, незважаючи на свою актуальність, специфіку та глибину, все ще не повною мірою відображають усі аспекти розгляданого питання, зокрема, існує необхідність вивчення відтворення лексичних, синтаксичних, лексико-граматичних та інших емпатичних засобів у перекладі саме на матеріалі художньої літератури. Емпатичності тексту як перекладознавчій категорії, на жаль, приділяється мало уваги у дослідженнях останніх десятиліть.

Актуальність теми визначається зростаючим інтересом до вивчення комунікативного аспекту перекладу, до проблем відтворення виразно-зображальних, словотвірних і синтаксичних засобів тексту оригіналу у перекладі. Необхідно також враховувати недостатню вивченість стилістичного аспекту перекладу, зокрема, відтворення емпатичного навантаження комунікативного змісту художнього твору в перекладі. Актуальність цього дослідження полягає також у тому, що тут вперше здійснено спробу застосувати зіставний підхід у вивченні функціональних параметрів тексту з погляду відтворення емпатичного потенціалу в перекладі. Опис емпатичного потенціалу та художньо-зображальних функцій лексичних, граматичних і синтаксичних емпатичних засобів та прийомів їх відтворення в перекладі ще залишається недостатньо повним і вичерпаним. У перекладознавстві не завжди розмежовуються емпатичні, експресивні та емоційні засоби, не зазначаються

особливості їх використання в оригіналі та, особливо, у перекладі. Вивчення цих засобів є важливим як для теорії, так і для практики художнього перекладу загалом, оскільки недостатнє знання прийомів відтворення емпізи та особливостей перекладу різних засобів вираження емпітичності може призводити до неадекватного перекладу та спотворення задуму автора.

Метою роботи є з'ясування особливостей відтворення емпітичних засобів англійської мови в українському художньому перекладі та їх цілісний аналіз.

Поставлена мета визначила необхідність виконання таких **завдань**:

1. Формування теоретичних засад відтворення емпізи в перекладі.
2. Дослідження відтворення емпізи як стратегії забезпечення стилістичної адекватності перекладу.
3. Аналіз подібностей та розбіжностей емпітичних засобів української та англійської мов.
4. Опис труднощів відтворення емпізи в перекладі.
5. Виявлення прийомів перекладу англійських лексичних, граматичних та графічних емпітичних засобів українською мовою.
6. Встановлення особливостей перекладу різних видів англійських емпітичних засобів українською мовою.

Вирішення цих завдань передбачає аналіз мовних елементів різних рівнів та лексичного, морфологічного, синтаксичного, семантичного, прагматичного та стилістичного аспектів речень і застосування окремих елементів літературознавчого аналізу, оскільки у разі розгляду перекладу художніх текстів не можна нехтувати літературознавчими аспектами перекладу.

Ілюстративний матеріал дослідження утворюють художні твори таких англійських письменників, як: Браун Д., Бронте Ш., Голсуорсі Джон, Грін Г., Дал Роальд, Селінджер Д., Драйзер Т., Керрол Л., Коллінз У., Крісті А., Кларк А., Грін Г., Чалкер Дж., Гамільтон Л., Хейлі А., Моем С., Ролінг Дж., Твен М., Фіцджеральд Ф., Хемінгуей Е. та їх перекладів українською мовою, виконаних професійними перекладачами А. Кам'янець, П. Соколовським, О. Терех, П. Шарандак, В. Морозовим, О. Логвиненком, Е. Ржевуцькою, В. Корнієнком, О. Мокровольським, В. Хижняком, В. Хазаном, О. Жомнір, В. Морозовим, О. Тараненко, М. Пінчевським, В. Митрофановим та авторкою дисертації. Загальний обсяг матеріалів дослідження становить 9300 сторінок (4600 сторінок англійських оригіналів і 4700 сторінок їх українських перекладів).

Об'єктом аналізу є емпітичні засоби англійської мови, ужиті в художній літературі, та їх переклади українською мовою. Усього було досліджено 2153 англійські емпітичні засоби та 2134 відповідних українських засоби.

Предметом дослідження є особливості та прийоми перекладу українською мовою емпітичних засобів в англійських прозових творах.

Мета і завдання дослідження визначили застосування у ньому таких **основних методів**: порівняльно-перекладознавчий аналіз, коли досліджувані об'єкти порівнювалися на основі оригіналів та їх перекладів, що дозволило виявити прийоми відтворення англійських емпітичних засобів українською мовою; метод опису – для

систематизації й класифікації засобів вираження емпізи та способів і прийомів їх відтворення; метод зіставлення – для встановлення взаємовідповідності між англійськими емпітичними засобами та їх українськими відповідниками. Також використовувалися елементи контрастивного та контекстуального аналізу і такі загальнонаукові методи аналізу, як спостереження, порівняння та узагальнення.

Наукова новизна результатів проведеного дослідження полягає в тому, що вперше в перекладознавстві вирішене актуальне завдання встановлення, опису та пояснення прийомів відтворення емпітичних засобів в англо-українському художньому перекладі.

Теоретична значущість дослідження зумовлена його внеском у загальну теорію перекладу, теорію художнього перекладу, часткову теорію перекладу з англійської мови на українську та в дослідження стилістичних проблем англо-українського перекладу. Крім того, дослідження відтворення емпітичності в перекладі робить внесок у вирішення проблеми особливостей перекладу синтаксичних, лексичних і граматичних мовних елементів, що, у свою чергу, сприяє розв'язанню центральної проблеми теорії перекладу, якою є визначення поняття перекладної адекватності. Це також сприятиме виявленню закономірностей відтворення емпізи в перекладі та їх систематизації.

Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що їх можна використати у викладанні нормативних курсів вступу до перекладознавства та теорії і практики перекладу, спецкурсів з англо-українського художнього перекладу й стилістичних проблем перекладу, а також для написання відповідних підручників і посібників.

На захист виносяться такі теоретичні положення:

1. Функціональна подібність лексичних, синтаксичних і графічних засобів емпізи в англійській та українській мовах сприяє досягненню емпітичної симетрії першоджерела в перекладі. Функціональна розбіжність емпітичних засобів у двох мовах стає причиною застосування в перекладі з англійської мови українською низки трансформацій, спрямованих на усунення мовнопрагматичної асиметрії засобів емпізи.

2. Для правильного відтворення емпізи в англо-українському художньому перекладі нерідко доводиться застосовувати заміну граматичних засобів емпізи лексичними засобами. Алгоритм такого перекладу включає низку послідовних кроків, зокрема, визначення того, чи досліджувана одиниця перекладу (слово, словосполучення, речення) є справді емпітичною, з'ясування іллокутивної сили вихідного повідомлення та його перлокутивності, встановлення різновиду англійської емпізи, виявлення наявності усталених українських відповідників, а за їх відсутності – створення контекстуальних емпітичних заміників, і, насамкінець, перевірку отриманого результату на динамічну еквівалентність оригіналу.

3. Найвищу частотність при відтворенні англійських синтаксичних засобів емпізи українською мовою мають лексичні додавання та контекстуальні заміни. Синтаксична емпіза в українському перекладі також відтворюється

формальною негативацією або позитивацією, контекстуальними замінами, цілісним перестворенням тощо.

4. Типовою трансформацією при відтворенні англійських лексичних засобів українською мовою є генералізація. Однак, інколи вона може призводити до надмірного стилістичного нівелювання цільового виразу і, як наслідок – до деємфатизації. Іншими прийомами перекладу емпатичних англійських слів та виразів є контекстуальні та граматичні заміни, міжрегістрові зсуви, додавання, вилучення, транспозиція, повтор, цілісне перестворення.

5. При відтворенні графічної емпози, попри найвищу серед усіх видів емпози частотність прийому перекладу за допомогою прямого симетричного відповідника (коли курсив передається курсивом, знак оклику знаком оклику тощо), значну вагу має асиметричне відтворення шрифтових і пунктуаційних підсилювачів як на графічному рівні (модифікація рельєфності оригіналу іншим графічним способом), так і на лексичному (зокрема, додавання емпатичних засобів у перекладі) та синтаксичному рівнях (парцеляція, транспозиція тощо).

6. Перекладацькі рішення щодо способу відтворення емпози оригіналу в цільовому тексті приймаються в межах чотирьох стратегій: а) відтворення емпатичних засобів оригіналу симетричними засобами цільової мови; б) відтворення емпатичного потенціалу засобів вербального та графічного підсилення, послуговуючись асиметричними засобами цільової мови (трансформаційний переклад); в) некомпенсоване вилучення емпози з тексту перекладу; г) додавання у текст перекладу емпатичних засобів, яким немає паралелі в оригіналі.

7. Для відтворення англійської синтаксичної емпози в українському перекладі найчастіше вживаються лексичні додавання, тоді як прямий відповідник вживається лише у 10% досліджених прикладів. Для відтворення у перекладі лексичної емпози найбільш поширеним прийомом її відтворення є контекстуальний заміник. Прямий відповідник зустрічається лише у 2% випадків. Найчастіше прямий відповідник застосовується для відтворення графічної емпози – 45%, і лише у 3% перекладів застосовується транспозиція.

Апробація роботи. Теоретичні положення та практичні результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні положення дисертації були виголошені в доповідях на наступних наукових конференціях: Міжнародна наукова конференція „Семіотика культури/тексту в етнонаціональних картинах світу” (14 квітня, 2004р., м. Київ), Міжнародна наукова конференція „Філологія в Київському університеті: історія та сучасність”, присвячена 200-річчю від дня народження М. О. Максимовича (12 жовтня, 2004р., м. Київ), Міжнародна наукова конференція, присвячена 70-річчю з дня народження проф. Д. І. Квеселевича „Слов’янська та германська лексикологія і проблеми перекладу: сучасний стан і перспективи”.(20-21 травня, 2005р., м. Житомир), XIV

Міжнародна наукова конференція ім. проф. Сергія Бураго (20-24 червня, 2005р., м. Київ).

Основний зміст дослідження відображено у семи статтях у фахових збірниках, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Дисертація складається зі Вступу, чотирьох розділів, які присвячені характеристиці труднощів відтворення емфази в перекладі, способам відтворення різних видів синтаксичної, лексичної та графічної емфази українською мовою, висновків, списку використаних наукових і лексикографічних джерел (349 позицій, з них 318 – науково-критичні праці та 31 – довідкова література) та переліку матеріалів дослідження (63 позиції). Загальний обсяг дисертації становить 206 сторінок машинописного тексту, з них 168 сторінок основного тексту.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та його актуальність, визначено мету та завдання роботи, розкрито її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, сформульовано основні положення, що виносяться на захист.

У **першому розділі** було здійснено огляд теоретичних джерел. Розглянуто різницю між поняттями емпатичність та експресивність, засоби вираження емфази в англійській та українській мовах та розроблено алгоритм перекладу емпатичних засобів.

У **другому розділі** розглядається відтворення синтаксичної емфази в англо-українському перекладі, зокрема, переклад емпатичної інверсії, конструкцій логічної емфази, переклад підрядних підметових речень, відтворення емпатичного повторення, відтворення емпатичної заперечу вальної конструкції, конструкції з *as...as*, відтворення риторичного запитання.

У **третьому розділі** досліджено засоби відтворення англійської лексичної емфази в українському художньому перекладі. Класифіковано підсилювачі та визначено прийому перекладу емпатичного *do*, емпатичних словосполучень та слів – підсилювачів.

У **четвертому розділі** розглядаються засоби відтворення англійської графічної емфази в українських перекладах. Визначено засоби відтворення курсивного виділення, курсивного виділення повторення, виділення окликами та відтворення парцеляції українською мовою.

У **загальних висновках** систематизовано результати дослідження, надано практичні рекомендації перекладачам щодо адекватного відтворення дискусотворчих факторів у перекладі художньої прози.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1. "Проблеми відтворення емфази в англо-українському художньому перекладі". Емпатичні засоби сприймаються як такі у протиставленні з нейтральними, стилістично немаркованими одиницями. Розглядати їх слід не як відхилення від норми або порушення, а як розширення її меж. У перекладі дуже важливо зберегти смислові акценти, які вербалізуються емпатичними засобами, підібрати динамічно-еквівалентний варіант способу підсилення, що дотепер не було предметом наукового аналізу.

Окреслена лакуна у сучасному перекладознавстві частково зумовлена тим, що в науковій літературі немає чіткого розмежування таких понять, як експресивність та емпатичність. На нашу думку, експресивність – значно ширше поняття, ніж емпатичність, крім того, для вираження експресивності існує значно більше засобів, ніж для вираження емпатичності. Для адекватного перекладу важливо не підмінювати ці поняття, основна різниця між якими полягає в тому, що експресивність є суб'єкто-орієнтованою, оскільки передає підвищений емоційний стан самого мовця, тоді як емпатичність – об'єкто-орієнтована, вона надає підсилення реченню або його окремішій частині. Експресивність, на відміну від емпатичності, нерідко має імпліцитний характер, а емпатичність завдяки своїй експліцитності зазвичай сприяє вибору правильних перекладацьких рішень, дає змогу максимально розкрити стилістичний і прагматичний потенціал оригінального повідомлення у перекладі. Якщо експресивність оригіналу здебільшого відтворюється в англо-українському перекладі лексичними засобами, то для відтворення емпатичності перекладачі виходять на різні мовні рівні, які охоплюють лексичні, граматичні та лексико-граматичні проєкції, що нерідко спонукає перекладачів вдаватися до комплексних лексико-граматичних трансформацій.

Необхідність трансформацій для відтворення емпатичності може бути також викликана дивергентними особливостями засобів вираження емпатичності в англійській та українській мовах. За нашими спостереженнями, інвентар емпатичних засобів у системі сучасної англійської мови ширший, ніж відповідний інвентар у системі української мови, що в перекладі компенсується більшою семантичною (конотативною) місткістю емпатичних одиниць. Дивергентність засобів створення емпатичності, їхня етноспецифічність потребують вирішення проблеми асиметрії емпатичних засобів між вихідним і цільовим текстами. У плані перекладу, серед етноспецифічних особливостей англійської емпатичності найбільший інтерес становлять способи відтворення логічної емпатичності, емпатичної інверсії, емпатичних підрядних підметових речень, конструкцій з *as...as*, риторичних запитань та емпатичного дієслова *do*.

I do so wish I could see that bit! (L. Carroll "Through the Looking-Glass", p. 67). - **Ох** і *кортить* же кинути на нього оком! ("Аліса в задзеркаллі", пер. В. Корнієнка, с. 45).

Конвергентність засобів створення емпатичності в англійській та українській мовах (лексичні підсилювачі, графічна емпатичність, конструкції з використанням ступенів порівняння прикметників і прислівників, повторення тощо) ще не є запорукою адекватності перекладу. Перекладачі нерідко відмовляються від безпосереднього (прямого) відповідника того чи іншого емпатичного слова чи конструкції і вдаються до контекстуальних заміників, керуючись тим, що перекладати слід не сам емпатичний засіб, а його емпатичне навантаження, стилістичні та прагматичні характеристики й обирати з усіх можливих варіантів той, що найбільше відповідає комунікативній меті вихідного повідомлення.

Комунікативна ситуація значною мірою полегшує процес прийняття перекладацького рішення, яке нерідко опирається тільки на наявний контекст, як наприклад:

Oh, please don't, Bill – I ain't ever going to tell (М. Twain "The Adventures of Huckleberry Finn", р. 73). – *Ой, прошу ж тебе, не треба, Білле! Йй –богу, я нікому й словечка не скажу!* ("Пригоди Гекельбері Фінна", пер. О. Тараненко, с. 278).

В англійському оригіналі емфатичність відтворена підсилювальним *ever*, а в українському перекладі – вигуком *йй- богу*, що надає цільовому тексту більшої виразності та дещо одомашнює його.

Основними засобами відтворення емфазі в англо-українському художньому перекладі є підсилювальні частки *ще, саме, якраз, навіть, лише, же (ж), а*; лексичні підсилювачі *дійсно, справді, абсолютно, цілком*; підсилювальний займенник *сам*; емфатичні словосполучення на зразок *заради Бога, якого біса, заради всього святого*; лексичні повтори; ступені порівняння прикметників з префіксом *най-*; емфатичне *саме*; підсилювальні конструкції *той, хто...; те, що...; хто б ні..., щоб ні...*, графічні засоби тощо. Серед інших методів зазначимо транспозицію членів речення, парцеляцію, гіпер- та де- емфатизацію цільового тексту.

Нерідко емфаза має комплексний характер, як у наведеному нижче прикладі, де автор оригіналу послуговується декількома способами мовного підсилення в межах вузького контексту:

You never said no truer thing'n that, you bet (М. Twain "The Adventures of Huckleberry Finn", р. 73). – *Авжеж, не скажеш! Це таки щира правда, можу ручитися!* ("Пригоди Гекельбері Фінна", пер. О. Тараненко, с. 278).

Емфатичність вихідного речення створюється за допомогою використання порівняльного ступеню *truer*, підсилювальної фрази *you bet* та подвійного заперечення *never ... no*. Вдаючись до антонімічного перекладу, який частково нівелює емфатичність оригіналу, О.Тараненко надолужує втрачене за допомогою додавання лексеми-підсилювача *щира*. Емфатичний вираз *you bet* відтворено за допомогою узусного відповідника.

При перекладі англійських граматичних засобів емфазі важливо враховувати можливість заміни їх українськими лексичними засобами.

Розділ 2. "Відтворення синтаксичної емфазі в англо-українському перекладі". Синтаксичні засоби відтворення емфазі, які були обрані для дослідження, безумовно, не вичерпують емфатичного потенціалу англійського художнього тексту та прийомів його відтворення, але є, на наш погляд, найбільш поширеними. Розглянуті прийоми відтворення синтаксичної емфазі у перекладі разом із лексичними засобами досягають найбільшого ефекту в емоційному впливі на читача.

Інверсія як засіб емфатичного виділення є достатньо поширеним та ефективним засобом. Інверсія використовується як ізольовано, так і у сполученні з іншими засобами посилення. Хоча з погляду локалізації елементів речення

інверсія може бути фронтальною або кінцевою, при перекладі важливо зберегти не місце її розташування, а те емоційне навантаження, яке наявне в інвертованих словах чи словосполученнях:

Hardly could we hear our own voices for the noise of the trains (Evans G., P. 286) – *Через страшений гуркіт потягів ми ледве чули свої голоси* (пер. В. Дмитрика, с. 276).

Типовими для відтворення англійських конструкцій логічної емоції є зсуви у межах мовних рівнів при перекладі, адже досить часто емоція, створена у вихідному тексті на синтаксичному рівні, стає лексичною у цільовому тексті завдяки додаванню слів-підсилювачів. Пріоритетність лексичного способу відтворення логічної емоції у перекладі українською мовою пояснюється структурною асиметрією та типологічними відмінностями двох мов:

It is me who is talking about it (Chalker J. P. 19). – *Саме я про це казав* (пер. наш - Н. Д.).

Із проаналізованих нами англійських емоційних засобів та їх перекладі, повторення видається найбільш простим та ефективним. У разі, коли при перекладі повторень іншомовний матеріал не чинить опору завдяки конвергентності комунікативної ситуації та мовних засобів, що використовуються для її опису, спостерігаємо повне накладання синтаксичного малюнка першотвору на цільовий текст із досягненням динамічної еквівалентності:

I really don't see anything romantic in proposing. It is very romantic to be in love. But there is nothing romantic about a definite proposal (Carroll. L. "Alice's Adventures in Wonderland", p.44) . – *Чесно кажучи, я не бачу нічого романтичного в освідченні. Дуже романтично бути закоханим. Але нічого романтичного в самій пропозиції* (пер. В. Корнієнка, с.39).

In her mother's lap afterward Rosemary cried and cried (Fitzgerald F. "Tender is the Night" p.72). - *Потім Розмері невтішно ридала, припавши обличчям до колін матері* (пер. О. М. Пінчевський, с.167).

Емоційні заперечувальні конструкції в англійській мові мають етноспецифічні особливості, що спричиняє певні труднощі їх перекладу. Типовим перекладацьким рішенням при відтворенні таких конструкцій є цілісна перебудова вихідного емоційного речення із використанням комплексних лексико-граматичних трансформацій, зокрема, різних видів антонімічного перекладу (формальної негативації):

It was neither more nor less than a pig, and she felt that it would be quite absurd for her to carry it any further (Carroll. L. "Alice's Adventures in Wonderland", p. 75). – *Так, цього разу помилитися було годі: перед нею було найсправжнішнє поросля! Носитися з ним далі було безглуздо* (пер. В. Корнієнка, с.61).

Своєрідним англійським засобом вираження емоції є модель **as....as**, яка нерідко виявляється псевдопорівняльною, набуваючи значної емоційної забарвленості. У таких випадках перекладачі свідомо відходять від синтаксичного малюнка оригіналу, відтворюючи емоцію лексичним способом.

The Rabbit started violently, dropped the white kid gloves and the fan, and scurried away into the darkness as hard as he could go (L. Carroll, "Alice's Adventures in Wonderland", p. 76). - Кролик аж звівся на місці – кинув віяло й рукавички, і очмаріло дременув у темряву ("Аліса в країні чудес", пер. В. Корнієнка, с. 43).

Самобутність англійських конструкцій з використанням різних ступенів порівняння прикметників та прислівників обумовлює певну множинність варіантів перекладу, серед яких переважають лексичне додавання та зміна частин мови.

The hum was at its faintest (Twain M. "The Adventures of Huckleberry Finn", p. 99). – Гуркіт ледве-ледве доносився ("Пригоди Гекельбері Фінна", пер. О. Тараненко, с. 103).

Попри універсальний характер риторичних запитань, їх переклад є політрансформаційним та поліеквівалентним. Однак, найвищу вагу мають два способи їх іншомовного перестворення: 1) переклад за допомогою відповідного риторичного запитання; 2) переклад з використанням твердження із запереченням пресупозиції риторичного запитання:

But – what can I do? (Chalker J. Ninety Trillion Fausts, 50). – Але... що я можу зробити? (Переклад наш – Н.Д); *But how will I know?* (Chalker J. A Jungle of Stars, 8). – Але як я можу це знати? (Переклад наш – Н.Д).

Вибір емпатичного відповідника синтаксичних конструкцій англійської мови серед синтаксичних та лексичних засобів української мови залежить від прагматичного потенціалу вихідного повідомлення та комунікативної ситуації і спрямований на досягнення функціональної, а не формальної еквівалентності.

Розділ 3. "Відтворення лексичної емпізи в англо-українському перекладі". Проаналізувавши особливості відтворення емпатичних засобів лексичного рівня англійської мови в українському перекладі, доходимо висновку, що найпоширенішими лексичними емпатизаторами висловлювання є слова, які належать до різних частин мови (прислівники, прикметники, дієслова, числівники, частки, вигуки, тощо) та вирази-посилувачі, що привертають увагу цільової аудиторії до того чи іншого сегмента висловлювання і виступають як маркери авторської інтенції та сприяють адекватному відтворенню іллокутивної сили вихідного речення в перекладі:

*I flunked you in history because you knew **absolutely** nothing* (Salinger J. "The Catcher in the Rye", p. 10). – З історії я засипав тебе через те, що ти **ж геть** нічого не знав!; (Д. Селінджер "Над прірвою у житті" пер. О. Логвиненка с. 19).

*Pretty! **Absolutely** lovely! Her heart beat like a heavy bell* - Мила! **Безумовно** гарна! Її серце билось подібно до важкого дзвоника (К. Менсфілд, "Чашка чаю", пер. О. Іжко);

*I wish I felt **strong enough** to go into that part of arrangement – but I don't!* (W. Collins "The Woman in White" p.35). – Ох, мав би я **досить сил**, щоб цим зайнятись! Але ж сил у мене немає (пер. О. Мокровольський, с. 50).

Лексичні посилювачі у сучасній англійській мові актуалізуються в нових функціонально-семантичних категоріях, процес формування яких ще не закінчений і продовжується дотепер. Щойно створені посилювачі мають яскраве емоційне забарвлення, але за постійного вживання вони втрачають свою експресивність і здатність передавати ті відтінки, заради яких були створені. Це явище сприяє постійному оновленню мови та невпинному збільшенню засобів посилення, що необхідно враховувати при перекладі.

Прикметною рисою посилювачів є їхня бінарність, адже, з одного боку, – це повнозначні слова, а з іншого – семантично нівельовані лексичні одиниці, центральною семою яких є підсилення ознаки, якості, дії тощо. Посилювачі уможливають вихід за межі звичного, нейтрального, стилістично немаркованого, тим самим створюючи емпазу, яку необхідно адекватно відтворити засобами цільової мови.

Однією з основних проблем перекладу лексичних посилювачів є наявність часткових і поліваріантних еквівалентів, які по-різному функціонують у вихідному та цільовому реченнях, оскільки підпорядковуються нормам мов, задіяних у процесі перекладу. Саме тому при доборі адекватного відповідника пріоритетними є не семантичні компоненти повнозначного слова, а емпатична функція виконувана ним у ролі посилювача. Звідси – робота перекладача над відтворенням емпатичного потенціалу вихідного тексту повинна починатися з визначення функції підсилювача в ньому.

Серед перекладацьких рішень щодо відтворення англійських підсилювальних слів і словосполучень українською мовою простежуються різновекторні тенденції. З одного боку, виявляємо однотипність перекладацьких прийомів, а з іншого – поліваріантність при відтворенні кожної емпатичної одиниці.

При перекладі англійських слів і виразів-підсилювачів здебільшого вживаються функціональні відповідники. Функціональна відповідність досягається завдяки низці трансформацій: заміни, модуляції, генералізації, транспозиції, цілісного перестворення. Усі ці прийоми покликані адекватно відтворити емпатичний потенціал першотвору:

Pretty soon he gapped, and stretched himself, and hopped off the blanket, and it was Miss Watson's Jim! (M. Twain, p. 48). – **Незабаром** чоловік позіхнув, потягнувся, скинув з себе ковдру – і виявилось, що то Джім, негр міс Вотсон! (пер. О. Тараненко, с.253);

*The cab drove off at the same moment – I started into the road, with some vague idea of stopping it again, I **hardly** knew why – hesitated from dread of frightening and distressing her – called, at last, but not loudly enough to attract the driver's attention.* (W. Collins, p. 20) – Я пішов далі вулицею з невиразним бажанням зупинити його, **сам не знаю навіщо**, але боявся злякати і засмутити її, потім нарешті гукнув візника, але надто тихо, й він не почув. (пер. О. Мокровольського, с. 35);

*I never doubted your true affection for Walter – but I am more than **ever** persuaded of it now!*; (W. Collins, p. 9). – ...Я ніколи не сумнівалася, що ви любите

Вольтера, але тепер я переконалася в цьому більше, ніж будь – коли! (пер. О.Мокровольського, с. 26).

Окремі емфатичні словосполучення не мають ані синтаксичної, ані лексичної паралелі в українській мові й тому потребують унікальних, контекстуально-зумовлених рішень. Такі кроки дають змогу перекладачам подати іншомовний матеріал в оновленому стилістичному аранжуванні, суголосному очікуванням україномовної читацької аудиторії:

*Where **the dickens** can they be?* (Collins Wilkie "Woman in White", p. 67). – *Де у **bica** вони можуть бути?* (пер. О. Мокровольського, с. 69); *What **the hell** was going on?* (Collins Wilkie "The Woman in White", p. 89). – *Що у **дідька** відбувалося?* (пер. О. Мокровольського, с. 76).

Розділ 4. "Відтворення графічних засобів емфаз при перекладі".

Графічна емфаза передбачає використання виокремлювальних можливостей шрифту вихідної мови з метою акцентування уваги читача на певному сегменті повідомлення. Широкий діапазон структурно-графічних утворень, у яких рельєфними стає не тільки літера чи слово, а, можливо, й ціла багатокомпонентна синтагматична сполука, дає змогу авторові не залучати додаткові лексичні та синтаксичні засоби емфатизації і, вдавшись до вербальної економії, увиразнити іллокутивну силу речення графічним способом. Експліцитність такого засобу підсилення, безперечно, стає у пригоді для кроскультурного перенесення художнього твору.

Графічні засоби широко застосовуються для створення емфатичності висловлювання шляхом шрифтового чи пунктуаційного виділення тих слів, словосполучень і фрагментів речень, на яких робиться емфатичний наголос. Як графічні емфатичні прийоми можуть бути використані засоби графічної сегментації тексту (поділ на рядки, строфи, абзаци та розділи), знаки пунктуації, великі літери, шрифтові та кольорові виділення, зображувальна організація друкованого тексту тощо. Тому завданням перекладача є правильний вибір варіанта перекладу того чи іншого уривку, де є графічне акцентування.

Передумовою досягнення адекватності в перекладі при відтворенні графічних засобів створення емфаз є визначення функції кожного окремого прийому в певному контексті. Перекладач повинен пам'ятати, що у сучасній англійській літературі автори використовують графічні засоби для того, щоб 1) привернути увагу читача до того чи іншого сегмента тексту; 2) передати емоційне забарвлення або почуття; 3) виділити ту частину висловлювання, де є підтекст. З особливою уважністю необхідно ставитися до графічних засобів створення емфаз, коли вони є однією з домінант авторського ідіостилу, яку виразно простежуємо у творах Л. Керрола:

*It's new I tell you – I bought it yesterday – my nice **NEW RATTLE** – and his voice rose to a perfect scream* (L. Carroll "Alice' Adv.", p. 78). – *Воно зовсім новеньке!...Щойно вчора куплене! Моє чудове – пречудове, моє новеньке **БРЯ** – **ЗКАЛЬЦЕ**, - уже не приказував, а верещав він* (пер. В. Корнієнка, с. 57).

Адекватне відтворення графічної рельєфності ускладнюється не тільки відмінностями систем двох мов, національними особливостями вираження почуттів і традиціями у вживанні стилістичної графіки, а й складністю декодування перекладачем конкретних емоцій, конотацій і підтексту, що пов'язано певною мірою з недостатньою вивченістю проблем графічного емфатичного вираження в прагматичному та стилістичному аспектах.

Графічні засоби емфазис використовують насамперед як спосіб письмової репрезентації усного мовлення. Пунктуація може бути експресивною та використовуватися з метою емфатизації висловлювання разом зі стилістичними засобами різних мовних рівнів. Роль графічних засобів полягає у відтворенні ставлення мовця до висловлювання. Графіко-фонетичні засоби емфазис доповнюють недостатність традиційних засобів пунктуації та вживаються для логічного й емоційного посилення думки:

Alice curtsayed again, as she was afraid from the Queens tone that she was a *little* offended... (L. Carroll "Alice's Adventures in Wonderland", p. 67). - Тут Аліса знову зробила реверанс, бо з голосу Королеви їй здалося, що та *трішечки* ображена ("Аліса в країні чудес", пер. В Корнієнка, с. 66).

Завдяки переважній функціональній подібності графічних прийомів створення емфазис в англійській та українській мовах перекладачам вдається досягати як графічної, так і емфатичної симетрії при іншомовному перестворенні оригіналу. Прояви графічної асиметрії мають як системний, контекстуально-зумовлений, так і несистемний, безпідставний характер і в останньому випадку свідчать про неуважність перекладача щодо відтворення графічних засобів створення емфазис. Якщо перекладач вилучає емфатичну графіку із цільового тексту й не вдається до компенсаторних засобів, то може значно змінитися смисл вихідного повідомлення як на мікрорівні одного речення, так і на макрорівні всього твору.

Серед лексико-синтаксичних прийомів досягнення перекладачем емфатичності найчастотнішими є додавання слова або виразу-підсилювача, транспозиція доданого слова або виразу-підсилювача, декомпресія доданого лексичного підсилювача, повторення підсилювального виразу та його декомпресія, зміна частини мови підсиленої одиниці оригіналу. Лексико-синтаксичні засоби логічного підсилення виконують в перекладі подібну емфатичну функцію, однак здебільшого спричиняють порушення прагматичної рівноваги оригіналу та перекладу в бік гіперемфатизації останнього. Інколи гіперемфатизація може бути свідомим рішенням перекладача і є однією з ознак його перекладацького стилю:

I've heard nonsense, compared with which that would be as sensible as a dictionary! ("Alice' Adv." Carroll L., p. 91) – Але я чувала *take* „казна-що”, супроти якого це могло б позмагатися в мудрості з тлумачним словником ("Аліса в країні чудес", пер. В. Корнієнка, с. 90).

Не менш частотними компенсаторними прийомами є графічні заміни, зокрема, тире – на три крапки або курсиву – на розрядку.

„No, you're no crooks”, I said. “ You're just stealing five –“ (J. Salinger "The Catcher in the Rye", p. 79). – „Так, не крадії! Вкрали п'ять доларів, а самі...” (“Над прірвою у житті”, пер. О. Логвиненка, с. 312).

I don't care if it's a sad good-by or a bad good-by, but when I leave a place I like to *know* I' leaving it (J. Salinger "The Catcher in the Rye", p. 140). – Але коли я розлучаюся з яким-небудь місцем, мені треба **в і д ч у т и**, що я з ним дійсно розлучаюся (“Над прірвою у житті”, пер. С. Мокровольського, с. 332).

Оскільки прояви незвичного в плані шрифту та пунктуації оригіналу є графічною репрезентацією модальності висловлювання, візуалізацією ставлення мовця до того, про що йдеться у вихідному повідомленні, графічне оформлення оригіналу спрямовує перекладача до прийняття правильного рішення для відтворення емпатичності оригіналу.

ВИСНОВКИ

Перекладознавці та перекладачі повинні усвідомлювати, що емпфаза як засіб комунікативного виділення певних сегментів вихідного повідомлення є різнорівневим семіотичним явищем, оскільки утворюється за участю як вербальних, так і графічних знаків шляхом урізноманітнення усталених мовних норм, розширення меж узвичаєного. У плані перекладу особливості емпфатичного виділення засобами тієї чи іншої мови безпосередньо пов'язані з мовними картинами світу, де в нерозривній єдності перебувають універсальні та етноспецифічні компоненти, комбінації яких є унікальною в кожній мові. Мовна картина світу екстраполюється на синтаксичну будову мови та її лексичний склад і стає тлом для виникнення різнорівневої асиметрії при перекладі.

Переклади художньої літератури містять багатий експериментально-ілюстративний матеріал для дослідження засобів вираження та відтворення емпфатичного навантаження на різних мовних рівнях.

Перед тим, як відтворити емпфазу засобами цільової мови, перекладачеві необхідно провести комплексний перекладознавчий аналіз оригіналу, який передбачає підтвердження емпфатичності певної одиниці перекладу (слова, конструкції, речення), з'ясування іллокутивної сили вихідного повідомлення та його перлокутивності, встановлення різновиду англійської емпфази, виявлення наявності усталених українських відповідників, а за відсутності усталених відповідників – створення контекстуальних емпфатичних заміників, та, насамкінець, перевірку отриманого результату на динамічну еквівалентність оригіналові.

Аналіз відтворення емпфатичних засобів англійських художніх текстів у перекладі українською мовою дозволив дійти таких загальних висновків:

1. План емпфатичного посилення може зберігатися у перекладі.

Збереження плану посилення у перекладі уможливується завдяки функціональній подібності значної кількості емпфатичних засобів в англійській і українській мовах, що дає змогу досягти емпфатичної симетрії у разі

іншомовного перестворення оригіналу. Подібне явище спостерігаємо тоді, коли структурні розбіжності між двома мовами, відмінності узусу та особливості авторської стилістики не перешкоджають створенню синтаксичного, лексичного, лексико-граматичного або графічного відповідника у перекладі.

2. План емпатичного посилення у перекладі може бути змінений.

Зміна емпатичності оригіналу може бути викликана як опором іншомовного матеріалу, так і прагматичними міркуваннями перекладача, який ставить собі за мету максимально наблизити першотвір до україномовної аудиторії. Тому перекладачі нерідко утримуються від наслідування емпатичних особливостей оригіналу, вдаючись до відмінних засобів підсилення, що, однак, не заважає досягти динамічної еквівалентності в перекладі.

3. План емпатичного посилення у перекладі може втрачатися.

Деемпатизація цільового тексту у перекладі, що полягає у вилученні лексичного, синтаксичного чи графічного підсилювача або ж у заміні його на стилістично нейтральний, емпатично-немаркований елемент, є небажаним кроком при перекладі й може бути виправдана лише за необхідності уникнення відмінного перлокутивного ефекту на цільову аудиторію.

4. Емпатичне посилення оригіналу може бути збільшене у цільовому тексті.

Додавання у текст перекладу відсутнього в оригіналі емпатизатора може призвести до гіперемфатизації у перекладі, що також не бажано. Такий крок, за умови послідовного використання, може свідчити про особливості ідіостилію самого перекладача.

Отже, здійснюючи іншомовне перестворення художнього твору, перенесення його в приймальну культуру та літературу, перекладач повинен урахувати всі індивідуально-стилістичні та мовленнєві особливості стилю автора оригіналу, серед яких значне місце посідають емпатичні засоби.

Основні положення дисертації викладені в таких публікаціях:

1. Денисенко Н. В. Передача граматичної емпізи в перекладі з англійської мови на українську // Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. - Випуск 14. Книга 1.- К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. – 288 с.-С.108-112
2. Денисенко Н. В. Проблема передачі англійської лексичної емпізи українською мовою // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - Випуск 23. – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2005. – С. 139-141.
3. Денисенко Н. В. Передача синтаксичної та графічної емпізи в англо - українських перекладах // Мова і культура: (Науковий щорічний журнал). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 8. Т. III. Ч.2. Лінгвокультурологічна інтерпретація тексту. Теорія і практика перекладу. — 388с. - С.279-283

4. Денисенко Н. В. Проблема передачі риторичного запитання як емпатичного засобу в англо-українських перекладах // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: Збірник наукових праць Вип.9/ – К.: Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Від. ред. Н. М. Корбозерова. – К.: Логос, 2006. — 2006. – 410с. – с. 81 – 85.
5. Денисенко Н. В. Проблема передачі емпатичної інверсії в англо-українському перекладі // Збірник наукових праць Вип.10. – К.: Київський нац. ун – т ім.. Тараса Шевченка; 2006. – 444с. – с. 89 – 93.
6. Донець (Денисенко) Н. В. Проблема передачі емплази в англо-українських перекладах//Семіотика культури/ тексту в етнонаціональних картинах світу: Збірник наукових праць. - Випуск 39 - К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – 63с. - с.-53 – 56.
7. Денисенко Н. В. Переклад англійських емпатичних словосполучень українською мовою // Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. - Випуск 31. - К: Вид-во. Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2010. - с. 38 – 41.

АНОТАЦІЇ

Денисенко Н. В. Відтворення емплази в англо-українських художніх перекладах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.16 – перекладознавство. - Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - Київ, 2011.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Робота присвячена питанню відтворення англійської емплази в українських художніх перекладах. Проблема відтворення емплази залишається однією з невирішених проблем перекладознавства. Обґрунтовано положення, що емплаза – універсальне різнорівневе семіотичне явище, яке створюється за участю як вербальних, так і графічних знаків, і полягає в логічно-комунікативному виділенні певних сегментів вихідного повідомлення. Як маркери авторської інтенції емпатичні засоби в тексті оригіналу є експліцитними помічниками перекладача, що сприяють адекватному відтворенню іллокутивної сили висловлювання.

У дисертації досліджуються синтаксичні, лексичні, лексико – граматичні та графічні засоби емплази та способи їх відтворення на прикладах перекладів англійських творів українською мовою. Виявлено і пояснено засоби створення емплази та алгоритм їхнього перекладу засобами цільової мови

Ключові слова: відтворення емплази, прийоми перекладу емпатичних засобів, англо-український художній переклад.

АННОТАЦИЯ

Денисенко Н. В. Воспроизведение эмфазы в англо-украинских художественных переводах. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.16 – Переводоведение. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. – Киев, 2011.

В диссертации исследованы вопросы, связанные с проблемой воспроизведения эмфазы в украинских переводах англоязычной художественной прозы. Исследование выполнено на материале переводов англоязычной художественной литературы на украинский язык. Проблема перевода эмфазы остаётся одним из нерешённых вопросов теории перевода. В диссертации впервые комплексно исследуются способы воспроизведения эмфазы в переводе.

Исследуются способы передачи синтаксических, лексических, лексико-грамматических и графических видов английской эмфазы в художественном переводе на украинский язык. В работе установлено, что одной из причин существования небольшого количества работ по исследованию перевода английской эмфазы является отсутствие единого мнения среди учёных по поводу разграничения понятий экспрессивности и эмфатичности.

Трудности перевода и переводоведческого анализа воспроизведения английской эмфазы на украинский язык состоят в: типологическом отличии английского и украинского языков, следствием чего является значительная разница в количестве видов эмфазы в этих двух языках, что часто становится причиной перевода английской эмфазы с помощью других средств; проблеме, связанной с выбором соответствий английской эмфазе при переводе целевым языком; проблеме, связанной с нечёткостью классификации видов эмфазы как в английском, так и в украинском языках, обуславливающей трудности в определении точных соответствий эмфазы английского языка целевому языку во время переводоведческого анализа.

В работе выявлены и проанализированы такие приёмы перевода английской эмфазы на украинский язык, как: 1) перевод прямым соответствием; 2) контекстуальная замена; 3) грамматическая замена; 4) компенсация; 5) лексическая замена; 6) транспозиция; 7) антонимический перевод; 8) генерализация.

Благодаря комплексному подходу к изучению приёмов перевода английской эмфазы на украинский язык систематизированы критерии идентификации английской эмфазы в четырёх видах: лексическая, синтаксическая, лексико-грамматическая, графическая и способы их перевода на украинский язык. К лексической эмфазе относятся: слова-усилители, эмфатическое *do*, английские эмфатические словосочетания. К синтаксическому виду эмфазы относят: эмфатическая инверсия, конструкции логической эмфазы, эмфатический повтор, конструкции двойного отрицания, конструкции с *as...as*,

конструкции с использованием степени сравнения. К графической эмфазе относятся выделение курсивом, выделение тире, знаками восклицания, разрядка, парцелляция.

Определён алгоритм перевода английской эмфазы на украинский язык, выделены этапы формирования эмфатических соответствий в английском и украинском языках, определена стратегия перевода английской эмфазы:

- необходимо определить, действительно ли исследуемая единица (слово, конструкция, предложение) является разновидностью эмфазы;
- установить иллюкутивную силу оригинального сообщения и его желаемую перлюкутивность;
- определить языковой уровень, на котором осуществляется усиление, то есть установить разновидность эмфазы;
- определить, существует ли в украинском языке переводческие соответствия определённого вида английской эмфазы;
- в случае отсутствия соответствующего эмфатического приёма следует подобрать такие лексические, грамматические или лексико-грамматические приёмы, которые наиболее полно передают смысл авторского сообщения;
- переводчик должен проверить полученный результат на динамическую эквивалентность оригиналу и сохранению в переводе перлюкутивности эмфазы.

Установлено, что полная эквивалентность может проявляться при переводе слов – усилителей, графической эмфазы, эмфатических повторов. При воспроизведении остальных видов эмфазы переводчику приходится искать соответствия в родном языке, как лексические, так и синтаксические. Иногда, для более полной передачи эмфатичности, используются лексико – грамматические трансформации.

В результате исследования выявлено, что приём лексической замены является наиболее частым приёмом перевода английской эмфазы на украинский язык. Особенности языка оригинала и целевого языка, речевые традиции украинского языка, уровень переводческой компетенции становятся причинами использования похожих либо различных приёмов перевода английской эмфазы на украинский язык.

Выполняя перевод художественного произведения, его перенос в принимающую культуру и литературу, переводчик должен учесть все индивидуально-стилистические и речевые особенности стиля автора оригинала, среди которых значительное место занимает эмфаза.

Ключевые слова: воспроизведение эмфазы, приемы перевода эмфатических средств, англо-украинский художественный перевод.

ABSTRACT

Denisenko N. V. Rendering Emphasis in English-Ukrainian Fiction Translations. – Manuscript.

A Thesis for a Candidate Degree in Philology in Speciality 10.02.16 – Translation Studies. – Kyiv Taras Shevchenko National University. – Kyiv, 2011.

The research consists of an introduction, four chapters, conclusions, and a list of references. The thesis focuses on a complex study of the peculiarities of English emphasis rendering in Ukrainian fiction translations. The research is based on the contrastive analysis of emphasis in the systems of the English and Ukrainian languages in the works by English and American writers and their translations into Ukrainian. The dissertation is the first comprehensive study of this kind. The thesis deals with the problems of translating English emphasis and their combinations, depending on their communicative and pragmatic functions in different communication types of utterances. Explained are the major causes and techniques of emphasis rendering. A classification of the types and kinds of English and Ukrainian emphasis is made. Conditions and peculiarities of translating emphatic means are found out and compared in English-Ukrainian translations.

Key words: emphasis rendering, techniques of translating English emphatic means, English-Ukrainian fiction translation.